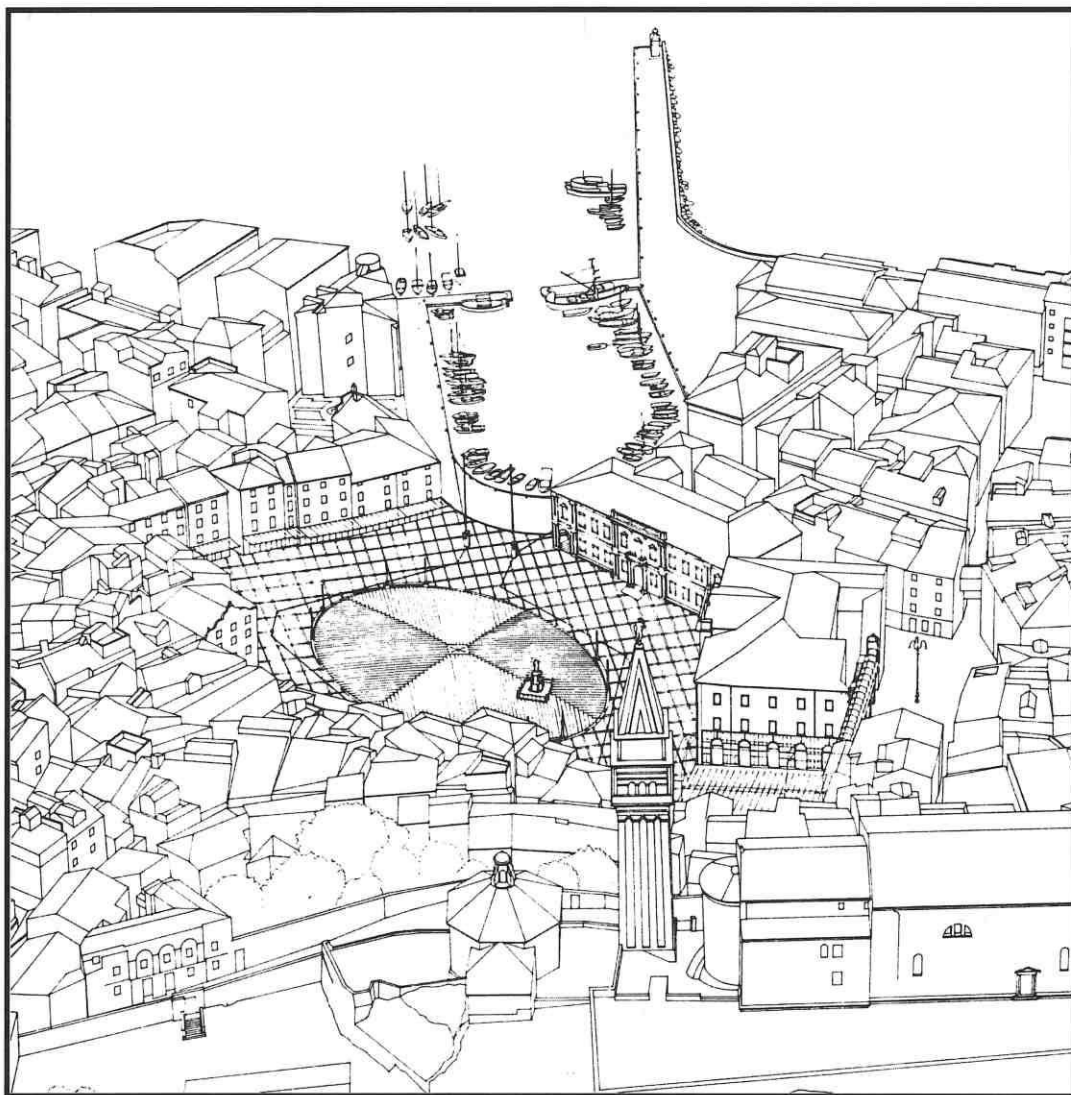

Darja Radović

**Boris Podrecca – Protiv “esperanto grimasa” u
arhitekturi**

Boris Podrecca pripada specifičnoj kulturnoj tromeđi Slovenije, Italije i Austrije, miljeu koji spaja Mediteran i Srednju Europu, a za koji osjeća posebnu privrženost i posjeduje potreban senzibilitet. U svojim radovima polazi od analize identiteta zadanog mjesta, uključujući mnogo od tradicionalnih vrijednosti, zalažući se za kontekstualnost, kontinuitet i dijalog sa starim, zanimajući se za globalni refleks izvora.

Podrecca se najprije školovao u slovenskoj školi u Trstu gdje mu je profesor bio i đak Bauhausa August Černigoj, no svoj je rad razvio u Beču, gradu koji posjeduje bogatstvo taloga nanosa, u kojem je studirao kiparstvo, pa arhitekturu, postao pasionirani istraživač ideja Gottfrieda Sempersa te bečkih arhitekata Wagnera, Loosa, Plečnika, ističući da tek suma individualnosti daje kompleksnost ideja arhitekture. Njegovi su projekti, stoga, modeli poštivanja i srednjoeuropskih gradova i ljudi koji u njima djeluju. Svako uopćavanje u arhitekturi pod krinkom monokromnosti

odbojna mu je jer ... "polifonija odgovora oslobađa arhitekturu opasnosti od dogme jednine, a povijest mi treba kako se mnoštvo odgovora ne bi pretvorilo u bezlični esperanto".¹

Bilo da je riječ o transformaciji sakralnog prostora u profani, kao što je slučaj s kapelom sv. Donata u Piranu (1990.) koja je postala galerija, reorganizaciji kakva trga (Piran, Salzburg), uređenju izložbenih prostora Arsenala (1987.) ili socijalnom stanovanju na Giudecci (1985.) u Veneciji, obiteljskoj kući (Daneu 1980/81., Brauner 1981/82. – u blizini Beča) ili uređenju nekog interijera u središtu Beča (spomenimo tek onaj u Plečnikovoj Zacherlhaus, 1985.), u biti je Podreccine zamisli određena strategija, specifičan jezik metafora, inteligentna i čista asocijacija dopunjena rafiniranim detaljima.

S ciljem da se izbjegne uniformnost, a istražuje, iznova potvrđuje i stvara evidentan europski kulturni identitet, EUROPAN – europska federacija za novu arhitekturu – od svoga osnivanja

1988. godine u Madridu okuplja mlade arhitekta, do četrdeset godina, na tematskim međunarodnim natjecanjima za stambenu arhitekturu. U lipnju 1991. nad radovima pristiglim na prvi jugoslavenski natječaj EUROPAN-a za lokacije u Zagrebu, Novoj Gorici, Čakovcu, Zadru i Beogradu okupio se u Zagrebu žiri u koji je kao inozemni član pozvan i arhitekt Boris Podrecca. B.P.: Mislim da pristigla trideset tri rada možemo sintetizirati u tri kategorije, tipologije ili jezika. Jedan dio radova vrlo je pragmatičan, što znači da su konotacije i ikonografije one koje već poznajemo, primijenjene kontekstualno na prostor i grad u kojem se odigravaju. Drugu kategoriju možda bih nazvao pitoreskom ili mimetičnom. To je kategorija koja se igra arhitekturom, koja živi od motiva, koja je malo sentimentalna i melankolična. Treći je dio radova trendovski. Riječ je o dekonstruktivizmu, radovima kakvi se pojavljuju pred nama svaki dan na sveučilištima, koji nas zapravo više ne uzbuđuju onoliko kao kad se moda rodi. Rekao bih da se kod te mlade generacije ponavlja želja za velikom normalnosti u arhitekturi – dosta s tim kerefekama, maškaradama, s tim grimasama, mahanjem ušiju. Mislim da je to nešto doista lijepo, nešto što iako kulturno – nije kulturno-geografski vezano samo za jedan prostor, već je tu među nama u Europi ili Srednjoj Europi.

Meni je ovo već treći EUROPAN: prvi je bio pripravan, prošle sam godine bio u Rimu kao strani član žirija, ove sam godine ovdje u Zagrebu, i rekao bih da je nivo radova gotovo jednak. Pokazalo se, međutim, da mladi arhitekti najlakše reagiraju na ambijente koji su dohvatljivi. Zadatak na Savi u Zagrebu sigurno nije bilo lako riješiti, jer je to velegradski problem, za razliku od lokacije na granici Italije i Slovenije u Gorici gdje su radovi kontekstualniji, jer je zadatak intimniji. Velika skala, zanos metropole ... možda je prerano davati tim arhitektima takve zadatke koje su, rekao bih, gotovo imperijalne.

D.R.: Jednom ste rekli da rubne arhitekture danas smatrate najutjecajnijima. Tvrdnja je vjerojatno vezana i za aktualnu krizu metropole?

B.P.: Još uvijek zastupam tu tezu da se autentična arhitektura danas ne rađa u velikim metropolama. One su izdavačka središta i promotori umjetnosti, ali najautentičnija se kultura zbiva na periferiji. To nije neka periferija periferije, to je autentičan dio Europe, koji ima svoju autonomnu kulturu. Između te internacionalne autonomije i te regionalne autonomije zbiva se dijalektika koja danas prenosi jednu sintaksu jezika što je osjećamo kao zanimljivu. Recimo, arhitektura Katalonije, ili arhitektura Švicarske koja se događa između Basela i Züricha, ili isto tako arhitektura Beča.

D.R.: Svidjela mi se vaša tvrdnja da je arhitektura disciplina koja mora postavljati granice. Što mislite o aktualnoj Holleinovoj Haas Haus u Beču?

B.P.: To je vrlo kompleksna stvar. Logično, problem je u tome što vjerojatno najpoznatiji austrijski arhitekt u inozemstvu dobiva šansu poslije mnogo godina raditi u svom gradu. Isti je slučaj i sa Sterlingom kad je radio Tate Gallery u Londonu. On je morao u jednoj arhitekturi u svome gradu ispričati čitavu svoju storiju. Tako i Hollein. Kad imate šansu raditi u svom gradu, najteže je – zaustaviti se. A Hollein je arhitekt pun fantazije! Problem je uvijek kako te konje koji su u kasu zauzdati da se umire. Ta zgrada svakako ima velike lijepe trenutke, ali je ona ponajprije konglomerat niza iskustava, i pitanje je je li to jedna kuća ili mozaik tema koje je stvaraju.

D.R.: Paralelno s diplomom 1967. godine pripremali ste prvu

izložbu Jožeta Plečnika. U punom sjaju Plečnik se Europi ponovno predstavio izložbom 1986. godine u Centru Pompidou u Parizu, kojoj ste također bili autor. Izložbu smo kasnije vidjeli u Ljubljani. Često radite izložbe velikih arhitekata – Scarpe, Portoghesija, Fathyja, Fabianija...

B.P.: Napravio sam petnaest velikih izložbi ljudi čiji me radovi educiraju i koji mi zbog toga mnogo znače. Posljednja mi je izložba bila u Berlinu i postala je simbol ujedinjenja Njemačke iako nije tako započela. Te su izložbe više predmet za psihijatra nego za arhitekta. Čovjeku dođe neki trenutak kad osjeti da je dosta tih tema napravio i da je laboratorij u kojem su se one rodile stvorio jedan jezik, jednu strategiju, koju može primjenjivati na veće mjerilo. Osjećam zasićenje, i zapravo nemam više velikog apetita raditi izložbe ... osim ako bi naišla neka koju bih jako želio. Recimo, želio bih raditi izložbu o bijelom, monokromiji ... Canova – bijelo u umjetnosti i arhitekturi. Ta me stvar intimno interesira. Ili izložba o tekstu! Tekstil ... ornament ... Semper. Kako vidite, postoje neke teme pri kojima mi se još uvijek budi apetit, ali kao disciplina izložba me više ne interesira toliko.

D.R.: Netom ste završili adaptaciju unutrašnjosti kapele sv. Donata u Piranu, iza čije se kasnobarokne fasade danas nalazi galerija u tri etaže i u kojoj je sve profano, osim što je krov nalik na preokrenuto dno ribarskog čamca, koji može biti i Noina arka, stol u prizemlju na ciborij a suteran na kriptu...² Što trenutno radite?

B.P.: Samo nekoliko interijera, a imamo čak tri gradnje u Beču. Jedna je velika stambena struktura duga 200 metara. Zatim poslovna zgrada osiguravajućeg društva iz Basela na kanalu Dunava, koju sam dobio na natječaju, a uz koju ću dijelom rješavati i pitanje vode u gradu. Za "Mazdu" izvan Beča radimo industrijski centar... No, radimo i nešto o čemu sam uvijek sanjao – muzej moderne umjetnosti u Veneciji – Ca' Pesaro, koju saniramo, preuredit ćemo interijer i dodati jedan mali dio. I čovjek živi u tom kulturnom trijangu ... iz kojega bi uvijek želio pobjeći. Međutim, teško je pobjeći od samoga sebe, to se uvijek vraća poput bumeranga.

D.R.: Neki vam predbacuju elitne zadatke koje pretežno radite ...

B.P.: Ekonomičnost mi je važna. Moji su projekti uglavnom jeftini, iako takvim ne djeluju. Mislim i da je lijepo socijalna kategorija. Mislim da je doktrinarno dogmatsko mišljenje dovelo do podjele arhitekture u elite i ne-elite. Ako je arhitekt etičan, svaki zadatak mora biti elitan. I žlica koju poput zubarskog instrumenta guramo u usta mora biti elitna. Sjećam se da sam se godinu i pol zabavljao s profanom stvari kao što je žlica. Možda se na kraju sublimirala. Onda je to najljepše, kad profano postane sakralno, ili kad imate sakralnu temu da je profanirate. U toj se igri događa arhitektura. Za mene te granice ne postoje.

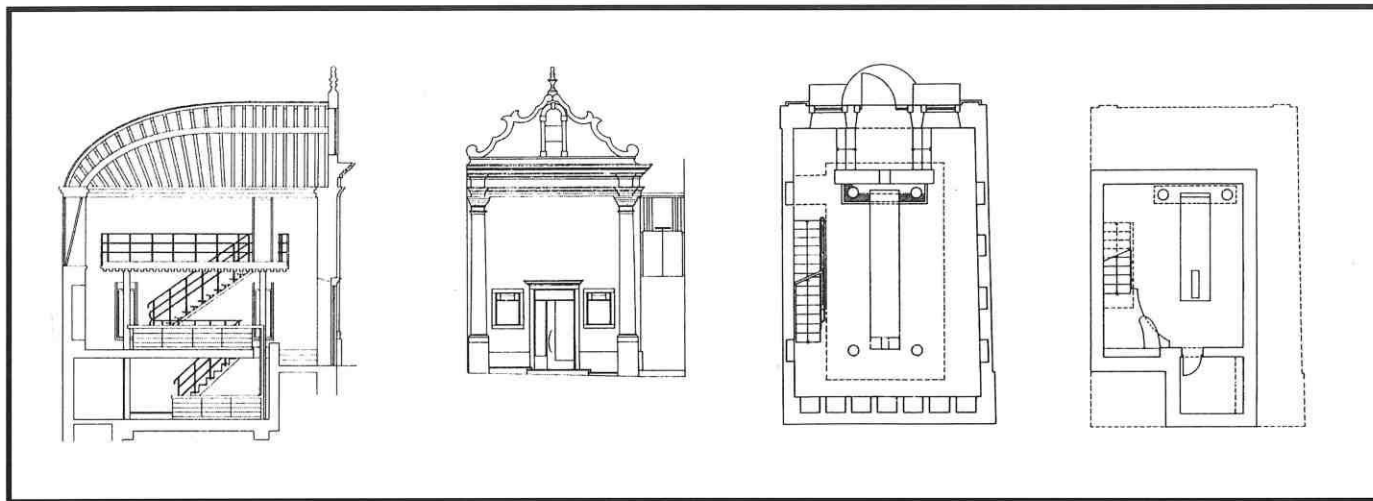
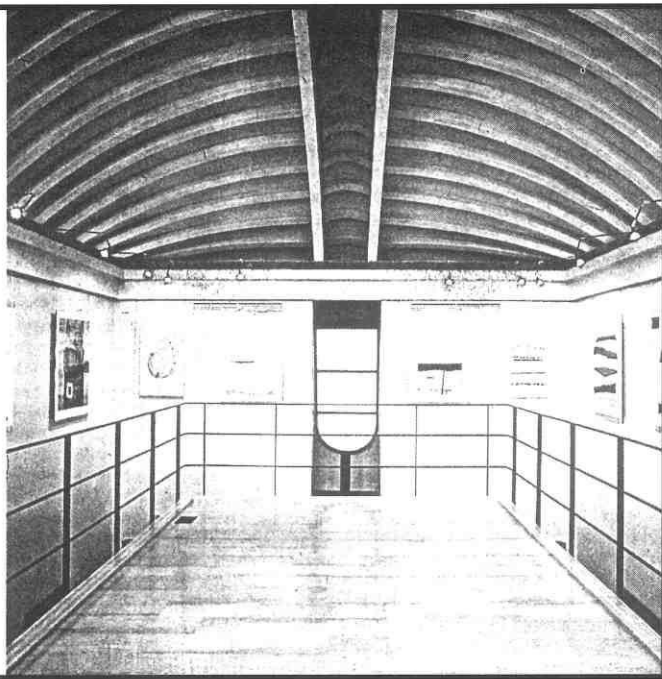
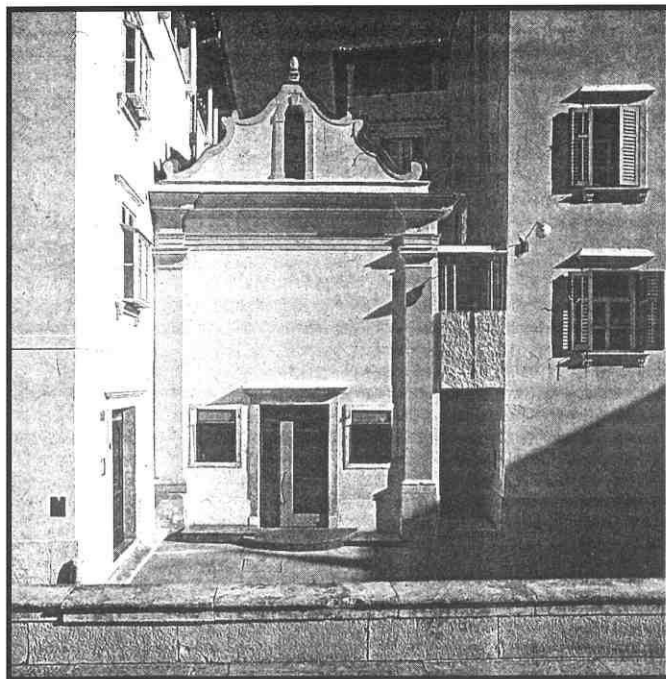
D.R.: Potkraj sedamdesetih predavali ste na Tehničkom sveučilištu u Münchenu, kasnije u Beču, a sada u Stuttgartu. Kod nas ste pokrenuli godišnje Dane arhitekture u Piranu. Koliko vam znači rad sa studentima, predavanja ...

B.P.: Ja ne mogu živjeti bez ljudi i ne bih nikada mogao živjeti sam. Meni je san živjeti sam, no moje su oči prepune ljudi. Polako tražim taj mir, ali volim didaktiku. Mnogo sam godina prije arhitekture proveo u teoriji, prilično toga naučio: da čovjek nije samo egoističan nego i altruist. Meni taj altruizam znači škola. Volim o nekim temama govoriti, jer kad o njima govorim o njima i meditiram. One mi se poslije vraćaju kao bumerang, iz tog bumeranga događa se jezik, i taj je jezik ono što pričate u arhitekturi kad materijalizirate misao.

Boris Podrecca: Galerija sv. Donat, Piran, 1991.

Boris Podrecca: Galerija sv. Donat, Piran, 1991.

83

D.R.: Naša sredina vapi za većim brojem javnih arhitektonskih natječaja...

B.P.: Kao i u drugim sredinama, bilo bi poželjno da se velike stvari ne odlučuju u jednoj obitelji, već da postoji objektivnost, distanca žirija i ljudi koji imaju iskustvo, koji dolaze sa strane i koji logično ne vide probleme tako zakomplicirane kao oni koji su im preblizu. Ali, ne smije se govoriti – ići ćemo u Europu. Treba najprije urediti svoje infrastrukture, jer Europa neće primiti nikoga tko nema red, gdje avioni ne polijeću na vrijeme. To je

Europa. Europa je samodisciplina. Mora se, međutim, biti i malo nonšalantan, možda malo ironičan, malo i koketan. Ali biti uredan. Ne mora uvijek biti to kontrapostiranje mi i Europa, hoće nas, neće nas. Treba biti Europa, treba biti Europejac.

Bilješke:

1. "Boris Podrecca", Harvard University Graduate School of Design, New York, 1987.
2. "L' Architecture d'aujourd'hui", VI, 1991.